

ВОКАЛЬНІ ТВОРИ

на вірші

Тараса Шевченка

Дизайн обкладинки
Соломія Чучук

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Інститут мистецтв

ВОКАЛЬНІ ТВОРИ
УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
НА ВІРШІ
ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА
ШЕВЧЕНКА

З

репертуару народного артиста України

ВОЛОДИМИРА ПІРУСА
(Бас - Баритон)

Івано-Франківськ, 2015

*Друкується за ухвалою вченої ради Інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол №3 від 26.11.2014 р.)*

Упорядники:

Пірус В.С. – професор кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», народний артист України;

Пірус В.В. – провідний концертмейстер кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рецензенти:

Карась Г.В. – доктор мистецтвознавства, професор, заслужений працівник культури України, завідувач кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Дутчак В.Г. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри народних інструментів і музичного фольклору ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», член Національної спілки композиторів України.

Вокальні твори українських композиторів на вірші
ПЗ2 Тараса Григоровича Шевченка з репертуару народного
артиста України Володимира Піруса (Бас – Баритон) :
навчальний посібник / упоряд. В. С. Пірус, В. В. Пірус. – Івано-Франківськ : Вид-
во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
2015. – 162 с.

ISBN 978-966-640-394-3

Навчальний посібник «Вокальні твори українських композиторів на вірші Тараса Григоровича Шевченка з репертуару народного артиста України Володимира Піруса» підготовлений до друку професором кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», народним артистом України В.С. Пірусом і провідним концертмейстером кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» В.В. Пірусом є навчально-дидактичним матеріалом і рекомендується для студентів-вокалістів вищих навчальних закладів спеціальності «Музичне мистецтво». Посібник має патріотично-виховне значення для студентської молоді й сприятиме опануванню ними величі Шевченкового слова та ознайомлення з музичною спадщиною видатних українських композиторів. Призначений для широкого загалу любителів вокального мистецтва, професійних виконавців та педагогів.

УДК 784.3: 7.071.1: 781.24
ББК 85.31 (4 Укр)

ISBN 978-966-640-394-3

© Пірус В.В., Пірус В.С., 2015
© Видавництво ДВНЗ Прикарпатського
університету імені Василя Стефаника», 2015

Навчальний посібник уміщує вокальні твори українських композиторів, як класиків, так і сучасних: М. Лисенка, Я. Степового, А. Кос-Анатольського, І. Воробкевича, Г. Майбороди, К. Данькевича, Д. Клебанова, І. Фіцаловича, Ю. Ковалюка, С. Рудича на вірші Т. Шевченка, творчість яких припадає на XIX–XX ст. Приблизно з середини XIX ст. у професійній музиці українських композиторів романси починають усе більше відособлюватися від інших пісенних жанрів. Створюються більш складні й розвинені за формою романси: двочастинні, тричастинні та ін. Пісенна основа в романсах композиторів нерідко змінюється речитативно-декламаційною, що пов'язано з прагненням передати в музиці конкретні інтонації поетичної мови. Романс – це, перш за все, ліричний жанр музично-поетичного мистецтва, у якому глибоко і всебічно розкривається внутрішній світ людини, її інтимні почуття, думки та настрої.

Поезія Тараса Шевченка – волелюбна за тематикою, народна за характером, інтонаційно наспівна, стала для українських композиторів, а особливо для М. Лисенка, мовою музики, яка збільшила резонанс Шевченкових ідей серед народу.

Завдяки особливостям поезії Т. Шевченка в музичному стилі українських композиторів з'явилися оригінальні ритмоінтонаційні, ладогармонічні формули, що утвердилися як національно визначені художні прикмети українського музичного мистецтва. На основі вокальних творів цього навчального посібника яскраво видно, що українські композитори звертаються не лише до лірико-побутових чи драматичних образів, але й до тем, що вирізняються соціальним спрямуванням. Особливо важливе місце у вокальних творах належить солоспівам на вірші з поеми «Гайдамаки», де на музичний ґрунт перенесено риси поемності, властиві літературному першоджерелу. Солоспів «Гетьмани, гетьмани. Свято в Чигирині» – твір із чітко виявленими ознаками арії-роздуму, фактура якої містить елементи кобзарських перегравань і типово думних мелодико-речитативних зворотів. Складається враження, що героєм цього вокального твору є кобзар, свідок багатьох життєвих подій. «Гетьмани, гетьмани...» – не сольна пісня із супроводом, а розвинений вокально-інструментальний монолог, де композитор по-своєму перетворив інтонації думи й характерні мелодичні звороти оперних героїчних арій. Думні звороти використовує і А.Кос-Анатольський у романсі «Давно те минуло».

Основним завданням кожного з композиторів, що звернулися до віршів Т. Шевченка, було відродити в художніх звуках геніальну ліру поета, створити такі мелодії, щоб вони відповідали на стогони й зойки душі поета, росли, розвивалися у своїй силі й красі, окрилюючи чарівне слово і сплітаючись з ним.

Вокальні твори цього навчального посібника пронизує взаємозалежність слова, навіть складу й звука, музично-синтаксичне багатство, що дає тексту свій темпоритм, підсилюючи значення сказаного. Кожний вокальний твір має самостійну, художньо виважену думку й має композиційну завершеність, а всі разом утілюють образи соціального, історичного та психологічного характеру. Вокальні твори українських композиторів відзначаються глибиною розуміння й відчуття Шевченківської поезії, народністю музичного виразу й глибоким ліризмом, передаючи музичною мовою всю глибину почуттів і настрою геніального поета.

Вокальні твори, запропоновані в цьому посібнику, пройшли сценічну апробацію під час численних концертних виступів, на репетиціях і в процесі індивідуальних занять зі студентами. Навчальний посібник містить велику кількість різнохарактерних композицій, які написані для бас-баритона в супроводі фортепіано.

Від упорядників

**Володимир Качкан,
академік**

Талант із Божого крила

Пісня! Яких тільки означень не зафіксували письмена про цей дивовижний культурницько-філософський феномен. Поети і прозаїки, актори-сценісти й співаки-чародії, художники й архітектори, рільники й зодчі – кожен по-своєму молиться втіхою за той піснеспів, що його вдарували найборше материні вуста, за те звукопізнання й відкриття земної краси світу, на якому тобі дозволено Творцем вслухатися в дивоголос, нащеплений на багатстві людської душі, поринати в глибини й широти твоєї материзни, родоводу, Батьківщини.

Кожен, звісно, по-своєму ставиться до піснетворчості, оцінює її, пошановує. Комусь пісня передовсім торкає фібрини сумління й совісті, коли йдеться про втрати нації в борні за волю, свободу, історичну правду; когось звеселяє, мовби окрилює на добрі й бажані ділання; когось вивищує словом зазивним і чином неперевершеним; когось опечалює, коронує смутком і болем, бо втраченого не повернути назад – такий логічно виправданий й утверджений законом земного життя хід-тяга до істини, що має обнадійливий початок та вічну незнаність конечності!..

А що є пісня для галичанина, визнаного співака, воістину народного артиста України пана Володимира Піруса? Хтось, може, навіть не гадкуючи, твердити, що це – його насущний і водночас духовний хліб, бо він нині знаний педагог, навчитель вокалу в Інституті мистецтв Стефаникового університету, значить, його світлодень засвічується піснею, як Божою лампадою, – на доброчинення, на утвердження того дару, яким матері ошчасливили своїх синів чи дочок: помітити, уздріти-відчути порухи здібності, вроджених задатків, а відтак усім своїм єством – від ніжнопогляду аж до поправлення голосом отих хиткуватих, ще не ціпких у в'язах, але охочих, щирих і увіруваних в успіх звуків – поставити правильну артикуляцію слів, а, отже, й звукову орнаментику. А хтось, можливо, надто добре обізнаний з дорогами-стежками сільського сапогівського хлопця з-під Галича, пхикне собі під ніс, мовляв, а що ж тут дивуватися: уся родина Пірусів, якби уявити собі матір Марію і батька Степана та його, ще хлопчача, змисного до танцю та ще й голосистого, отако-о на сільській сцені – якого ще тріо пошукати? Везіть, панове, хоч на світові імпрези! Певно, і цей митикастий, що так міркує, не далекий від істини, бо таки спив Володько з маминим молоком оту чарівливість, яка згодом розквітла в його природній красі-поставі, у тому незрадливому вусику-підківці, у хвилястому чубі, і, звичайно, у найбезціннішому дарунку – голосі.

Так, він мав добру родинну науку-вишкіл: мати, куди лише не йшла, а пісня закосичувала чарівне обличчя; тато й при косі, відбиваючи не одну ручку, кладучи у ваговитий покіс, наспівував густим баритоном отої сумовитої про чайку-небогу або ж про хлопців-партизан, що впали й «повік будуть лежати». Хатнє християнське виховання завше позитивно камертонує формування – в особистість.

А, може, для Володимира Піруса не існує взагалі загадки таланту, бо на місці загадки є любов, саме ота первинно-родинна, генна, до своєї вулиці, батьків-родичів, рідного українського: до вишиваної сорочки, тайнства рідвяної коляди та сумовито-банної весільної ладканки. Може, а вочевидь, так і є: його голос підростав разом з фізичним мужнінням у щоденній праці: то у відмінному навчанні в Комарівській середній школі, то в спробах дістатися тайн глибинних надр землі (Дрогобицький нафтовий технікум), то в осягу сторінок історії на історичному факультеті, а вже потому на фаховому, обираючи спеціалізацію музичного виховання. Але, але... Правильно твердять мудреці, що ніщо з нічого не твориться, що будь-якому наслідку передує причина й що все так взаємозалежне й пов'язане, що тільки всі ці тайни розкриваються тому, хто посвятився на працю, щоденну, проникливу – без останку.

... А пісня наче йшла за провидінням й осідала, немов вечорові роси в травах, на його голосі – рвійно-зазивному, якогось рідкісного оксамитового відтінку, дзвінкому, з такою чарівно-вгамовуючою прихрипінкою, коли вже так легко здолано найвищі реєстри можливого і, здається, той окрас у відблисках і відтінках зараз-таки розсиплеться на дивовижні звуки-голосини – і затопить найвмістміщу залу. Ота криштально чиста відзвучність заповнить душі, і кожен, хто був ошчасливлений співом Володимира Піруса, ще довго відчуватиме якусь діамантову відблискість на свої очах, наче торкатиметься її вустами.

Я знаю, що кожен учень має навчителя. Щасливий долею той, кому на перехід зайшов майстер-педагог. Так сталося, що десь на огляді аматорського співу колишній керівник Гуцульського ансамблю пісні і танцю, визнаний метр диригентської справи Михайло Гринишин, нині народний

артист України, професор, почув потужний голос Піруса, побесідував з ним і запросив до свого колективу. Ось тут і почалося виогранення природного дару, вибирання в артистичні соти хорového виконавця й соліста таїнства безконечної науки співу, донесення словесного змісту та нюансів мелодики до слухачів. Тут надто багато передали досвідчені колеги-диригенти Богдан Дерев'янка та Іван Легкий.

Напрацьовував репертуар, осмислював принаду народної пісні, її незбагненну шедевральність, давав широті баритонового діапазону поживу історичної пісні й співанки-хроніки та балади, як-от про месника Довбуша, радів і радував своїх слухачів талановитими авторськими піснями композиторів-класиків М. Лисенка, Я. Степового, І. Шамо, П. Майбороди, пізніших П. Гайдамаки, В. Ільїна, О. Білаша, І. Поклада, І. Фіцаловича, Б. Юрківа, В. Домшинського, В. Стеценка, Є. Боднарєнка, Д. Циганкова, що піднесли до святоїконності поетичні тексти Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, В. Сосюри, А. Малишка, М. Рильського, Д. Луценка, Д. Павличка, наших сучасників Ю. Рибчинського, М. Ткача, А. Демиденка, Р. Юзви, Я. Дорошенка, Неоніли Стефурак.

З велетенським виконавським снопом, у якому найрізноманітніші голосові стеблини – народні пісні, українські й зарубіжні класичні піснетвори, арії з опер Ш. Гуно, Г. Генделя, П. Чайковського, С. Гулака-Артемєвського, К. Данькевича, С. Рахманінова, романси М. Лисенка, Я. Степового, К. Стеценка, Д. Січинського, А. Кос-Анатольського, Р. Шумана, Ж. Массне, Е. Гріга, М. Глінки, – об'їздив артист гори й доли як України, так і далекого зарубіжжя: привозив призи, дипломи, лауреатські пошанування з Всеукраїнських та Міжнародних фестивалів, конкурсів («Золоті трембіти», «Воля-97»), дивував світ концертними турами до Угорщини, Німеччини, Канади, США, інших країн.

Він чимало віддав снаги й таланту для рідної сторони, бо практично не має жодного поважного творчого дійства в обласному центрі й поза ним, аби обійшлося без оцієї родзинки: співає Володимир Пірус!

Особливою музичною думою для співака є пісенні твори на слова Тараса Шевченка. Він з огрому словесно-музичного Кобзарєвого моря вибирає й обирає для власного виконання й рекомендованого справжнім виконавцям, не імітаторам, саме ті тексти, у які видатні українські композитори різних часів І. Воробкевич, М. Лисенко, К. Данькевич, Г. Майборода, Я. Степовий, А. Кос-Анатольський, І. Фіцалович, Ю. Коваль, С. Рудич вкрапили-влили особливої культури, якоїсь незвичайної української «радіації», що підносить твір з вуст співака-явища на велємовні котурни ославлення народу, його героїв, або ж стискає серця за ті проблудини, яких допустилися наші гетьмани, президенти нового часу.

Вслухаймося в Пірусове творення: відроджуються «Гей, розлилось тєє горе», «Із-за гаю сонце сходить», «Ой, Дніпре мій, Дніпре», «Ой чого ти почорніло, зеленєє поле», «Учітеся, брати мої», «Минають дні, минають ночі»... Та коли залюю ширяє «Гетьмани, гетьмани, якби то ви встали, встали, подивились на той Чигирин...», по-особливому нуртує в жилах кров, до свідомості пульсує віковична пересторога, аби вистояти в борні, не зламатися, не датися ворогові на жодні приманки, бо надто дорога пролита кров «Майдану» та його послідовників.

Пісні, що їх так ретельно осніпкував артист-педагог, – це безцінний духовний капітал нації.

Високий науково-педагогічний горизонт Володимира Піруса кличе його щоденно роздумувати над новітніми методиками вдосконалення співу як акту, як духовно-виражального явища, проникати в заглиби історичного й методичного досвіду попередників і провідних сучасних майстрів вокального співу та хорознавства. Тому-то й з'являються з-під його руки посібникові матеріали для студентства, де він то як дослідник простежує культурно-мистецькі тенденції в діяльності галицьких молодіжних організацій «Січ», «Пласт», «Сокіл», «Луг», «Каменярі», то докопується до складових формування навичок дихання в культурі співу, то його турбує стан співацького мовлення, постановки й розвитку голосу студентів. Він успішно впорядковує і разом із сином Владиславом, віртуозом-музикантом і теж непересічним педагогом музикування, лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів укладають актуальні посібники-збірники «Вокалізи для високого голосу в супроводі фортепіано», «Стрілецька трійця (життя і творчість композиторів Романа Купчинського, Лева Лепкого, Михайла Гайворонського)», «Пісні, романси та арії з репертуару народного артиста України В. Піруса». А це випускає у світ аудіоальбом «У морі часу», компакт-диски...

Володимир Пірус – артист з Божого благословення й ласки, він щасливий з того, а передовсім ощасливлені його глядачі-слухачі, що ніколи й ніде не шпортався на якісь нібіпоетичні тексти, на

гейбимузику. Натомість його душевно-співацька амплітуда завше поринала в таїни народнопісенного мелосу й сягала верховин української виконавської класики. Фібри його вразливої душі вщерть виповнені історичним націоналізмом, дивовижною проникливістю у філософську суть словесного, а разом з ним й озвученого матеріалу. Артист Пірус – великий ворожбит сцени: своєю постановою, зовнішністю він буквально моментально настроює залу на тему, на той виспіваний згусточок вокального спілкування із сприймаючими його правду чи то про рідне село, а чи посивілих матерів, чи про осінні тихі небеса, що цвітуть і пахнуть багатьом відбулим коханням, молодістю, а чи про колодязного журавля, що невидимо підніс понад подвір'ям отчого дому загуслий біль і втрату, а чи про скривавлені нашими дідами-батьками-братами путі-дороги до волі, до державності.

Він по-особливому хвилюється і, як маг, збирає погляди зали, коли має виспівати новітні випробування українців, що знову потрапляють під прес агресора-людожера, диктатора-ненажери. Він зібраний у ці хвили, як ніколи, бо його голосом твориться щось небуденне, особливе, мистецьки вартісне.

ОГНІ ГОРЯТЬ

Музика І. ВОРОБКЕВИЧА
Вільна обробка О. КАРПАТСЬКОГО

Moderato con moto

mf

Ог -

rit.

f

f

- ні

го - рять,

му - зи - ка гра - е,

p

pp

му - зи - ка пла - че,

за - ви - ва -

є,

p *rit.*

му - зи - ка пла - че, за - ви -

p *v* *a tempo*

- ва - е; ал - ма - зом доб - рим, до - ро - гим сі - я - ють

p a tempo

о - чі мо - ло - ді - ї; ви - та - е ра - дість і на -

- ді - я во - чах ве - се - лих, -

The first system consists of a vocal line in the bass clef and a piano accompaniment in the grand staff (treble and bass clefs). The vocal line has a melodic line with some grace notes. The piano accompaniment features a steady bass line and a more active treble line with chords and moving lines.

лю - бо, лю - бо, лю - бо їм, о - чам не -

The second system continues the vocal and piano parts. The vocal line starts with a forte (*f*) dynamic. The piano accompaniment includes dynamic markings of *f* and *p*. The piano part features a complex texture with many chords and moving lines in both hands.

- гріш - ним, мо - ло -

The third system concludes the page. The vocal line has a dynamic marking of *v* (vibrato) above the final notes. The piano accompaniment continues with a similar texture to the previous systems, ending with sustained chords.

Recitativo *f* *a tempo*

- дим. I всі ре-го-чуть-ся,

f *a tempo*

Recitativo

i всі смі-ють-ся.

f colla parte *sf*

f

Allegretto

f

bb

I всі тан - цю - ють, тан - цю - ють,

f *mf*

*cresc. poco a poco**f*

і всі тан - цю - ють, всі тан - цю - ють.

cresc. poco a poco *f*

ff *mf cresc. e poco accel.*

Lento, sostenuto

Тіль-ки я, не-на-че за-кля-тий,

див-лю-ся, див-лю-ся і нишком плачу,

rit. molto

пла-чу я. Чо-го ж я

Grave

mf *p* *sf* *f*

Темпо I

p

пла - чу, пла - чу? Ма - буть,

pp

росо а росо cresc.

шко - да, що без при - го - ди, мов

росо а росо cresc.

Meno mosso

rall.

ten.

не - го - да, ми - ну - ла

3 rall. 3

f cella parte

мо-ло-дість, мо - ло - дість мо - я,

p *pp*

This system contains the first two staves of music. The vocal line (top) begins with the lyrics "мо-ло-дість, мо - ло - дість мо - я,". The piano accompaniment (bottom) features a complex texture with triplets and various dynamics, including *p* and *pp*.

мо - ло - дість мо -

p *ten.* *rit.*

This system contains the next two staves. The vocal line continues with "мо - ло - дість мо -". The piano accompaniment includes triplets and a section marked *rit.* (ritardando). Dynamics include *p* and *ten.* (tension).

Tempo I

- я.

f *mf* *pp* *а.р.*

This system contains the final two staves. The vocal line ends with "- я.". The piano accompaniment features a variety of dynamics: *f* (forte), *mf* (mezzo-forte), *pp* (pianissimo), and *а.р.* (ad libitum). The tempo is marked "Tempo I".

МИНАЮТЬ ДНІ

Музика М. Лисенка

Баритон

Andante con moto

p *cresc.*

mp

Ми_на_ють дні, ми_на_ють но_чі, ми_на_є

dim. *p*

cresc. *f espress.*

лі_то, ше_ле_стить по_жовк_ле ли_стя, гас_нуть

cresc. *f*

БАЛАДА ГНАТА
з опери «Назар Стодоля»

Музыка К. Данькевича

Cantabile eroico $\text{♩} = 84$

mf

Наш о-та-ман Га-ма-лі-я,

mf

о-та-ман зав-зя-тий,

f

f

зібрав хлопців та й поїхав по

моєю гуляти!

ff marcato

mf

f

Сла - ви здо - бу - ва - ти. із ту - рець - ко - ї не -

- во - лі бра - тів ви зво - ля - ти!

Espressivo

mp

Ой, при - ї хав Га - ма - лі - я аж у ту Ску -

- та - ру - Си - дять бра - ти - залорж - ці,
 до - жи - да - ють ка - ри. Ой!

Musical notation includes:

- Vocal line: Treble clef, lyrics under notes.
- Piano accompaniment: Grand staff (treble and bass clefs).
- Dynamic markings: *f* (forte), *ff* (fortissimo).
- Performance instructions: *(b)* (breath mark), *sc* (scando), *sfz* (sforzando).
- Articulation: *v* (accents), *** (trills).

Piu mosso
mf

Ой, як крик_ нув Га_ ма_ лі_ я: Бра_

- ти! Бу_ дем жи_ ти,

бу_ дем жи_ ти, ви_ но пи_ ти, я_ ни_

- ча_ ра би_ ти, У_ кра_

mp

f

- г. ку бо. ро. ни. ти!

ff

Allegro molto $\text{♩} = 132$

This system contains a vocal line in the upper staff and piano accompaniment in the lower two staves. The vocal line has lyrics under it. The piano accompaniment includes dynamic markings like *ff* and various musical notations such as slurs and accents.

Ви. лі. та. ли

f

This system continues the musical piece with a vocal line and piano accompaniment. The piano accompaniment features a prominent rhythmic pattern in the right hand, marked with a forte (*f*) dynamic.

за_ по_ рож_ ці! На лан жи_ то жа_ ти. гей!

This system contains a vocal line in bass clef and a piano accompaniment in grand staff (treble and bass clefs). The key signature has one sharp (F#). The vocal line consists of eighth and quarter notes with slurs. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

Жи_ то жа_ ли, в ко_ пи нла_ ли, гур_ том за_ спі_ ва_ ли:

This system continues the vocal line and piano accompaniment. It includes a *rit.* (ritardando) marking above the vocal line and below the piano accompaniment. The piano accompaniment includes dynamic markings such as *v* (forte) and *rit.* (ritardando).

Meno mosso $\text{♩} = 96$

mf cantabile

Сла_ ва ж то_ бі, Га_ ма_ лі_ ю.

на весь світ ве_ ли_ кий,

mf

на весь світ ве_ ли_ ний,

mf

на всю у_ кра_ ї_ ну,

Eroico. Allargando

f

що не дав ти за_ рож_ цям зги_ нути

f

на чужині, що не дав, що не

дав!

energico

БУВАЄ ІНОДІ СТАРИЙ

Баритон

Andante moderato

mf

mf

Бу_ ва_ є, і_ но_ ді ста_ рий не зна_ є

mp

f

сам, чо_ го зра_ ді_ є, не_ на_ че ста_ не мо_ ло_

f

tranquillo
p

- дий, і за_ спі_ ва_ є, як у_ мі_ є... і

p
tranquillo

ста_ не яс_ но пе_ ред ним на_ ді_ я ан_ ге_ лом свя_ тим, і

зо_ ря, мо_ ло_ дость йо_ го, ви_ та_ є ве_ се_ ло над ним.

mp *rubato*

Що ж се зро_би_ло_ся з старим, чо_

p *rubato*

ten. *mf*

_го зра_дів о_це? То_го, що, ба_чи_те, ста_рий по_ду_мав доб_ро

mp

f *sostenuto*

я_кесь ко_мусь зро_бить. А що ж, як зро_бить?

f *sostenuto*

rall. *f a tempo* *a piena voce*

Доб_ре жить то_му, чи_я ду_ша і ду_ма доб_ро нав_чи_ла_

rall. *f a tempo*

_ся лю_бить! Не раз та_ко_ му лю_бо ста_ не, не

ten. *mp*

раз бар_він_ком за_цві_те. О_так, бу_

colla voce *p*

poco cresc.

ва є, в тем_ну я_ му свя_те_є со_ неч_ко за_ гля_ не, і в темній

poco cresc.

я_ мі, як на те. зе_ ле_ на трав_ ка по_ рос_ те.

*ten.**colla voce**ff**dim.**p**pp*

ГЕЙ, РОЗЛИЛОСЬ ТЕЄ ГОРЕ

f

Гей роз-ли-лось те-є го-ре та по всій Украї-

mf

-ні. Не-до-ля, безпра-в'я па-ну-є, а

прав- донька спить, а прав- донька

спить міц- ний та не вічний той

rit.

сон Про- будяться люди, панам

горе, ой та горе їм буде. За крив- ду, за сльо- зи, за все од- да-

-мо, За крив-ду, за сльо-зи, за все од-да-

-мо.

ГЕТЬМАНИ, ГЕТЬМАНИ

Свято в Чигирині. З поеми «Гайдамаки»

Баритон

In modo d'un recitativo

The musical score is divided into four systems, each consisting of a treble and bass clef staff. The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The first system begins with a piano (mf) dynamic and features a melodic line in the treble staff with a wavy line and triplets, and a bass line with a '6' marking. The second system starts with a mezzo-piano (mp) dynamic and continues with sixteenth-note runs in the treble staff, marked with '6'. The third system returns to a mezzo-forte (mf) dynamic and includes a forte (f) section with triplets and sixteenth-note runs. The fourth system is marked mezzo-piano (mp) and concludes with triplets and sixteenth-note runs. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

Maestoso. Grave

Геть ма ни, геть ма ни,

poco rubato

espressivo

як би то ви вста ли, встали, по ди ви лись на той Чи ги рин,

colla voce

шо ви бу-ду-ва-ли, де ви па-ну-ва-ли!

За-пла-ка-ли б тяж-ко, бо ви б не пі-зна-ли

ко-заць-ко-ї сла-ви у-бо-гих ру-їн.

sf *poco a poco dim.*

12/8

p

p

Con moto

f

Ба - за - ри, де вій - сько,

mf

12/8

як мо - ре чер - во - не пе - ред бун - чу - ка - ми, бу -

3

poco sostenuto

- ва - ло, го - рить, а яс - но - вель - мож - ний,

2

poco sostenuto

cresc. *ff*

на во-ро-нім ко-ні, бли-не бу-ла-во-ю-

poco a poco cresc.

мо-ре за-ки-пить...

f con fuoco

За-ки-пить — і роз-ли-ло-ся

сте-па-ми, я-ра-

ff *p*

- ми; ли - хо маї - є пе - ред ни -

- ми... А за ко - за - ка - ми...

Та що й ка - зать? Ми -

Adagio *mf sostenuto a piacere*

- ну - ло - ся... А те, що ми - ну - ло,

colla voce

poco rall.

не зга_дуй_те, па_ни_бра_ ти!

poco rall.

pp 3 > 3 3 > 3

poco rall. e smorzando

ppp

ДАВНО ТЕ МИНУЛО

Andante sostenuto

mf

The first system of the piano introduction features a treble clef staff with a melodic line starting on a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass clef staff provides a harmonic accompaniment with a steady eighth-note pattern.

mf p

The second system continues the piano introduction. The treble clef staff has a melodic line with a half note G4, quarter notes A4, B4, and C5, and a final half note G4. The bass clef staff continues with a steady eighth-note accompaniment.

p

Дав - но те ми - ну - ло,

p

The vocal entry begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, and a final half note G4. The piano accompaniment in the bass clef consists of a steady eighth-note pattern. A *sub---* marking is present at the end of the system.

як ма - ла ди - ти - на, си - ро - та в ряд - ни - ні, я ко - лись блу - кав...

The vocal line continues with a melodic phrase: quarter notes G4, A4, B4, C5, quarter notes D5, E5, F5, G5, quarter notes A5, B5, C6, and a final half note G5. The piano accompaniment in the bass clef continues with a steady eighth-note pattern.

Без сви - ти, без хлі - ба по всій У - кра - ї - ні,

де за-ліз-няк і Гон-та з свя-че-ним гу - лям.

Дав-

по те ми-ну - ло... Як

Poco animato

ти - ми шля - ха - ми, де йшли гай - да - ма - ки, ма - ли - ми но - га - ми хо -

p *cresc.* *dim. e rit.*

дів я та пла - кав. та лю - дей шу - кав, щоб доб - ру нав - чи -

ten. *rall.*

Andante

ли.

p *mf* *rit.*

І ніх-то не ба - чив, що ма - ла ди - ти - на

cresc. *p*

p *Tranquillo*

у ку-точ-ку пла - че... Спа - си - бі, ді - ду - сю, що

ff *

ten.

ти за - хо - вав в го - ло - ві сто - літ - ній ту сла - ву ко - за - чу...

allarg.

p

Я ї - ї о - ну - кам те -

sub. p *molto cresc. e string.* *f* *sfz*

пер роз - ка - зав.

p *p* *f*

ДОЛЕ МОЯ, ДОЛЕ

Пісня сіроми. З поезії «У неділю не гуляла...»

Музика М. Лисенка

Assai moderato

Баритон

До- ле мо- я,

до- ле! Чом ти не та- ка- я, як ін- ша чу- жа- я?

Чи я пю, гу- ля- ю, чи си- ли не ма- ю, чи до тебе до-рі-

_ жень _ ки у сте _ пу не зна _ ю? Чи до те_бе сво _ ї

да _ ри я не по_си _ ла _ ю? Є у ме_не

да _ ри — о _ чі мо _ ї ка _ рі. Мо_ло_ду_ю мо_ю си_лу ба_га_ті ку_

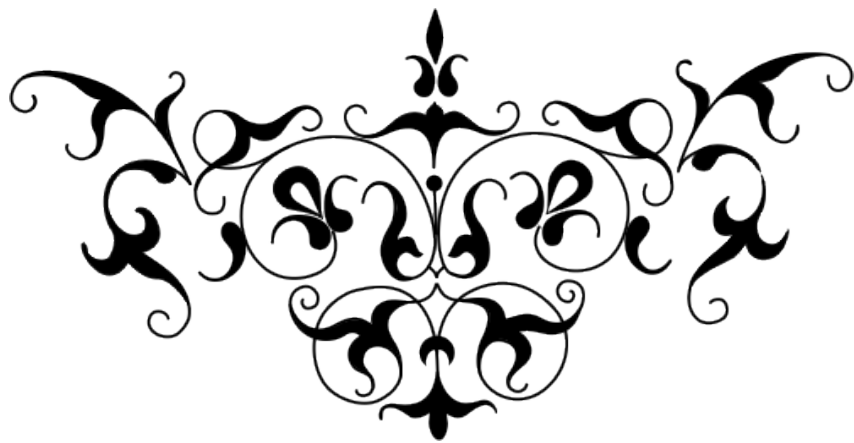
- пи - ли, мо - же, й дівчи - ну без ме - не з ін - шим за - ру - чи - ли...

This system contains a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower two staves. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The vocal line begins with a fermata over the first measure. The piano accompaniment features a steady bass line and chords in the right hand.

Sostenuto

На - вчи ж ме - не, до - ле, гу - ля - ти на - вчи.

This system continues the piece with a vocal line and piano accompaniment. The tempo is marked "Sostenuto". The piano accompaniment includes dynamic markings: *f* (forte) in the first measure and *mf* (mezzo-forte) in the third measure. The vocal line has a fermata over the final note.

ДОЛЯ

Бас

Andante

f

p cantabile

Ти не лу_ ка_ ви_ ла зо мно_ ю, ти дру_ гом,

p

poco rall.

бра_ том і сест_ ро_ ю сі_ ро_ мі ста_ ла.

poco rall.

Più mosso*p semplice*

Ти взя - ла мене, маленького, за ру - ку і в школу

хлоп - ця од - ве - ла до п'я - но - го дя - ка в на - у - ку. -У -

- чи - ся, серденько, ко - лись з нас будуть люди, - ти сказа - ла, А я й по -

f *dim.* *f* *ironico*

- слу - хав, і учивсь, і вив - чився. А ти збре - ха - ла. Я - кі з нас

лю - ди? Та дар -

mf *p*

Темпо I

f

- ма! Ми не лу - ка - ви - ли з то -

mf

- бо - ю, ми про - сто йшли; у нас не -

- ма зер - на неправ - ди за со - бо - ю.

Allegro non troppo, con ardore

mf

Хо - ді - мо ж, до - лень - ко мо - я! Мій дру - же

mf

вбо-гий, не-лу-ка-вий! Хо-ді-мо даль-ше,
 даль-ше сла-ва, а сла-ва-за-по-
 - відь мо-я.

cresc.
cresc.
f *ff* *molto espressivo*
rall. *f* *animato* *rit.*

ДУМА

«Ой, по горі ромен цвіте»

Andante sostenuto

p

Ой по го-рі ро-мен

mf *dimin.* *p*

цві-те, до-ли-но-ю ко-зак і-де та у

p *f*

росо а росо cresc. *f*

жур-би пи-та-еть-ся, де та до-ля пи-ша-

p *p subito*

-еть-ся?

Con anima

Чи то в ши́нках зба-га-ча-ми? Чи то

piu rit.

в сте-пах зчу-ма-ка-ми? Чи то в по-лі на роз-

rit. e dim. mf piu rit.

rit.

-дол-лі з віт-ром ві-еть-ся по во-лі?

Maestoso

acceler. *f* *recitando*

8.....

Не там, не там, друже-бра-те,

mp *p*

у дів-чи - ни, в чужій ха - ті, у рушничку

mp *p*

mf *p* **Темпо I**

тавхусти - ні за - хована в новій скрині. Ой по - го - рі

mf *p*

росо а росо cresc.

ро-мен цві-те, до-ли - но-ю ко-зак і - де

росо а росо cresc.

f та у жур-би *з* пи-та - еть-ся, *p* де та до-ля *з* *f*

f *p subito* *f*

пи - ша - еть-ся?

росо dimin. p pp

МЕНІ ОДНАКОВО

З циклу «В казематі»

Баритон

Andante sostenuto

p dolente

Me_ні од_на_ко_во, чи

poco cresc.

бу_ ду я жить в Укра_ї_ні, чи ні. Чи хто зга_да_є, чи за_

poco cresc.

бу де ме_не в сні_гу на чу_жи_ні_ од_на_ко_ві_сін_ь_ко_ме_

mp

ні. В не_во_лі ви_ріс між чу_жи_ми і, не_о_пла_ка_ний сво_

cresc.

ї_ми, в не_во_лі, пла_чу_чи, ум_ру. І все з со_бо_ю за_бе_

mf espressivo

ру, ма_ло_го слі_ду не по_ки_ну на на_шій сла_в_ній У_кра_

mf

dolce (3)

f *con amarezza* *p*

ї_ні, на на_шій — не сво_їй зем_лі.

f *p* *mp* *cresc.*

rall. *p* *a tempo*

І не по- м'я- не бать-ко

f *dim. e rall.* *p a tempo*

з си- ном, не ска- же си- но- ві: -Мо- лись, мо- ли- ся,

си- ну, за Вкра-ї- ну йо- го за- му- чи- ли ко- лись.—

ff *sostenuto* 3

3 3

poco dim. e rall.

a tempo
p
tranquillo

Ме-ні од-на-ко-во, чи бу-де той син мо-ли-ти-ся, чи

a tempo
p

sotto voce

poco cresc.

ні... Та не-од-на-ко-во ме-ні, як У-кра-

pp

ed agitato

cresc.

f

-ї- ну злі-ї лю-ди присплять, лу-ка-ві, і в ог-

ff *secco* *sostenuto con*

f

ні ї ї, о кра де ну ю, збу дять... Ох! Ох, не од

dolore

на ко во ме ні.

mf

p *rit.* *pp*

МОЛІТЕСЬ, БРАТІЯ, МОЛІТЕСЬ!

Свято в Чигирині. З поеми «Гайдамаки»

Бас

Andante mosso

The musical score is written for Bass in 4/4 time, marked *Andante mosso*. It consists of four systems of two staves each. The first system begins with a dynamic marking of *f* and features sixteenth-note patterns with a '6' above them, indicating a sixteenth-note group. The second system includes a *rit.* marking and a *marcato* marking. The score is punctuated with asterisks (*) and *rit.* markings throughout. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

220. *V* *sfz* *V* *6* *3* *3* *3* *3*

lunga *Moderato devoto* *f* *>*

Мо-лі- тесь, бра-ті-я, мо-лі-

lunga

a piena voce *mf* *

- тесь! Кру- гом свято- го Чигри- на сто-

mf *p* *mp*

espressivo

- ро- жа стане з то- го сві- ту, не дасть свя- то- го роз- пи- нать.

mf *sempre cresc.*

А ви У_кра_ї_ну хо_вай_те: не дай_те ма_те_рі, не

mf *sempre cresc.*

sf

дай_те в ру_ках у ка_та про_па_дуть.

sf *sf*

f

Од Ко_на_ше_вича і до_сі по_жар не гас_не, лю_ди

sf *f* *p poco a poco cresc.*

agitato

мруть, ко_нають в тюр_мах, го_лі, бо_сі... Ді_ти не_хреще_ні рос_

p cantabile mf

_туть, ко_заць_кі ді_ти; а дів_ча_та!.. зем_

f p non troppo f

_лі козаць_ко_ї кра_са у ля_ха в'я_не, як перш ма_ти, і

не-по-кри-та-я ко-са сти-дом сі-чень-ся; ка-рі

Più mosso energico

о-чі в не-во-лі гас-нуть; роз-ковать ко-зак сестру сво-ю не

Tempo I

хо-че, сам не со-ромиться конать в ярмі у ля-ха...

ff

Го_ ре, го_ ре!

ff *p*

f *maestoso* *cresc.*

Мо_літься, діти! Страшний суд ля_ хи в У_кра_ї_ ну не_

pesante sostenuto pp *f* *cresc.*

f *rubato, con gran forza*

_ суть _ і за_ри_ да_ють чор_ні го_

ff

a tempo

6

- ри.

ff a tempo

6 6 6 6

poco a poco dim.

6

6

Red. * Red. *

p

pp

Red. * Red. * Red. *

mf

Зга. дай. те пра.вед.них геть.

mf

3

- ма - нів: де їх мо-ги-ли? Де ле-жить

Musical score for the first system, featuring a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in bass clef with lyrics. The piano accompaniment is in treble and bass clefs. Dynamics include *p* and *f*.

оста-нок славно-го Бог-да-на? Де О-стрияни-ци-на сто-

Musical score for the second system, featuring a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in bass clef with lyrics. The piano accompaniment is in treble and bass clefs. Dynamics include *p* and *f*.

-їть хоч би у-бо-га-я мо-ги-ла? Де На-ли-вай-ко-ва?

Musical score for the third system, featuring a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in bass clef with lyrics. The piano accompaniment is in treble and bass clefs. Dynamics include *f*.

con rabbia

Не_ ма! Нема! Жи_ во_ го й мерт_ во_ го спа_

- ли_ ли. Де той Богун, де та зи_ ма? Ін_ гул що_ зи_ му за_ мер_

- за_ є — Бо_ гун не вста_ не за_ га_ тить шляхетським трупом. Лях гу_ ля_

Moderato maestoso marziale

- е! Не ма Бог да на чер во нить і

Темпо I

Жов ті Во ди, й Рось зе ле ну. Су му е Корсунь старо-

- ден ний: не ма жур бу з ким по ді лить. І Аль та пла че:

a tempo
soffocando

«Тяж_ ко жи_ ти! Я сох_ ну, сох_ ну... Де Тарас? Не_ ма, не чуть... Не

p *a tempo* *pp*

p *lunga* *sempre* *f*

в бать_ ка ді_ ти!» Не плач_ те, бра_ ті_ я: за нас і ду_ ші

lunga *f* *pp*

ff *f*

пра_ вед_ них, і си_ ла ар_ хі_ стра_ ти_ га Ми_ ха_ ї_ ла. Не за го_

ff

- ра - ми ка - ри час. Мо - лі - тесь,

ff

p *sf* *p*

3

ten.

бра - ті - я, мо лі - тесь!

sf *colla voce* *ff*

6

Red. *Red.* *Red.* *

poco dim. *p* *pp* *smorzando* *ppp*

* *Red.* * *Red.* * *Red.* *

НАД ДНІПРОВОЮ САГОЮ

Музика Ю. Коваля

mf rit.

1. Над Дніп-ро - во - ю са - го - ю сто-їть я - вор меж ло - зо - ю,
 2. Що без до - лі, без ро - ди - ни та без вір - но - ї дру - жи - ни,
 3. А ка - ли - на з я - ли - но - ю та гнуч - ко - ю ло - зи - но - ю,

mp

меж ло - зо - ю з я - ли - но - ю, з чер - во - но - ю ка - ли - но - ю.
 і дру - жи - ни, і на - ді - ї в са - мо - ти - ні по - си - ві - є.
 мов дів - ча - точ - ка із га - ю ви - хо - джа - ю - чи спі - ва - ють.

Дніп-ро бе - рег ри - є - ри - є, я - во - ро - ві ко - рінь ми - є.
 Я - вор ка - же: "По-хи-лю - ся та в Дніп-ро - ві ску - па - ю - ся."
 По - вби-ра - ні, за-квіт-ча - ні та з та - ла - ном за - ру - че - ні,

Сто-їть ста - рий, по-хи-лив - ся, мов ко - зак той за-жу - рив - ся.
 Ко - зак ка - же: "По-гу-ля - ю та лю - бу - ю по-шу
 дум-ки - га - донь - ки не ма - ють, в'ють-ся гнуть-ся та спі

ка - ю".

3

ва - ють. Дум-ки-га - донь - ки не ма - ють,

3

f

в'ють - ся - гнуть - ся та спі - ва - ють.

НЕ ЖЕНИСЯ НА БАГАТІЙ

Музика М. Лисенка

Баритон

Andante

The piano introduction consists of two staves. The right hand starts with a melody in 3/4 time, marked *mp*. The left hand provides a harmonic accompaniment. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

mf cantabile

The vocal line begins with a whole rest, followed by the lyrics "Не же-ни-ся на ба-га-тій,". The piano accompaniment continues with a steady accompaniment. The key signature remains two flats.

бо ви-же-не з ха-ти, не же-ни-ся на у-бо-гій,

The vocal line continues with the lyrics "бо ви-же-не з ха-ти, не же-ни-ся на у-бо-гій,". The piano accompaniment features a triplet in the right hand. The key signature remains two flats.

бо не бу- деш спа- ти. О- же- нись на воль-ній во- лі,

на ко-заць- кій до- лі, я-ка бу- де, та-ка й бу- де,

чи го-ла, то й го- ла. Та ні-хто не до-ку-ча- є

і не роз- ва- жа- є- чо- го бо- лить

і де бо_ лить, ні_ хто не пи_ та_ є.

У_ двох, ка_ жуть, і пла_ ка_ ти мов лег_ ше не_

_ на_ че; не по_ ту_ рай: лег_ ше пла_ кать,

як ні_ хто не ба_ чить. Як ні_ хто не ба_ чить.

НЕНАЧЕ СТЕПОМ ЧУМАКИ

Lento

Не на чистелом чума - ки у - о - се -

-ни верству про - хо - дять, так і ме - не ми на - ють

го - ди, а яй бай - дуже. Книжеч - ки ме - режаю та на чи -

cresc. poco a poco

- ня - ю та_ки вір_ша_ми. Розва - жа - ю дур - ну - ю го_ло_ву сво.

cresc. poco a poco

fp

- ю . Та кай_да_ни собі ку - ю як

cresc. poco a poco

ці доброді_ї доз_на_ють, Та вже ж не хай хоч розі_п_нуть, а

cresc. poco a poco

я без віршів не у-ле-жу. У-же два го-да про-ме-ре-жав і

f *p*

тре-тій в добрий час поч-ну. Не-

p *ff*

-на - че сте-пом чу-ма-ки у-о-се-ни верству прохо-дять ...

p *ff*

dim. poco a poco *morendo* *pp*

pp

ОГНІ ГОРЯТЬ

Баритон

Alla polacca

f

Ог_ ні го_

First system of the musical score. The baritone vocal line begins with a rest followed by the notes G4, A4, B4, and C5. The piano accompaniment starts with a forte (*f*) dynamic and features a complex rhythmic pattern with many ornaments and slurs.

- рять, му_ зй_ ка гра_ є, му_ зй_ ка пла_ че, за_ ви_

Second system of the musical score. The baritone vocal line continues with the notes D5, E5, F5, G5, A5, B5, and C6. The piano accompaniment continues with its characteristic ornate style.

- ва_ є; ал_ ма_ зом добрим, до_ ро_ гим сі_ я_ ють

Third system of the musical score. The baritone vocal line concludes with the notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, and A4. The piano accompaniment concludes with a final chord.

о-чі мо-ло-ді-ї; ви-та-є ра-дість і на-

-ді- я во-чах ве-се-лих,

лю-бо їм, о-чам не-гріш-ним, мо-ло-дим. І всі ре-

- го - чуть_ся, смі_ ють_ся, і всі тан_цю_ ють.

f

p

4

un poco meno mosso

Тіль_ки я, не_на_че за_кля_ тий, див_лю_ся і

mf

mf un poco meno mosso

ниш_ ком пла_чу, пла_чу я. Чо_го ж я

f

3

пла - чу? Ма - буть шко - да, що без при - го - ди, мов не - го - да, ми -

marcato

poco rall.

ten.

- ну - ла мо - ло - дость мо - я.

colla voce

sostenuto

ОЙ, ВІОСТРЮ ТОВАРИША

Музика М. Лисенка

Баритон

Andante energico

Музична партитура для фортепіано, що складається з двох систем. Кожна система має верхню та нижню частини. Динамічні позначення: *p*, *poco cresc.*, *mf*, *cresc.*

Музична партитура для фортепіано, що складається з двох систем. Кожна система має верхню та нижню частини. Динамічні позначення: *f*, *mf*.

Andante moderato

Музична партитура для вокалу та фортепіано. Верхня частина містить вокальну лінію з українськими текстами. Нижня частина — фортепіанне супроводження. Динамічне позначення: *f*.

Ой ви_о_стру то_ва_ри_ша, за_су_ну в ха_ля_ву
 Ой пі_ду я не лу_га_ми і не бе_ре_га_ми,

га пі_ду шу_ка_ти прав_ ди і ті_є_ ї сла_ви.
а пі_ду я не шля_ха_ ми, а по_над шля_ха_ми.

Та спи_та_ ю в жи_до_ви_на, в ба_га_то_го

па_ на, у шлях_ти_ча по_ га_ но_го

ten.

colla voce

в по_ га_ нім жу_ па_ ні. І у чен_ ця, як тра_ пить_ ся,

The first system of the musical score consists of a vocal line in the bass clef and a piano accompaniment in the grand staff (treble and bass clefs). The vocal line begins with a melodic phrase in the bass clef, followed by a rest. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines in both hands.

не_ хай не гу_ ля_ є, а свя_ те пись_ мо чи_

The second system continues the musical piece. The vocal line features a melodic phrase with a slight accent on the first note. The piano accompaniment continues with harmonic support, including some chordal textures.

- та_ є, лю_ дей по_ у_ ча_ є,

The third system concludes the page. The vocal line ends with a melodic phrase. The piano accompaniment includes a *dim.* (diminuendo) marking in both the vocal and piano parts. The system ends with a double bar line.

щоб брат бра_ та не рі_ за_ ли та не о_ кра_ да_ ли,

The first system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written in a bass clef with a 2/4 time signature and a key signature of one flat (B-flat). It features a series of eighth and sixteenth notes, with dynamic markings of *v* (forte) and a hairpin crescendo. The piano accompaniment is written in a grand staff (treble and bass clefs) and includes chords and melodic lines with slurs and dynamic markings.

espressivo

та в мо_ ска_ лі вдо_ ви_ чен_ ка щоб не од_ да_ ва_ ли.

rall.

espressivo

rall.

The second system of the musical score continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line includes dynamic markings of *espressivo* and *rall.* (rallentando). The piano accompaniment also features *espressivo* and *rall.* markings, along with a change in key signature to two flats (B-flat and E-flat) in the final measure. The system concludes with a double bar line.

ОЙ ДНІПРЕ МІЙ, ДНІПРЕ

Спів Яреми. З поеми «Гайдамаки»

Музика М. Лисенка

Баритон

Largo. Grave

The musical score is written for a baritone voice and piano accompaniment. It is in the key of D major (two sharps) and 4/4 time. The tempo is marked "Largo. Grave". The score is divided into four systems. The first system begins with a mezzo-piano (*mp*) dynamic and includes a *rall.* (rallentando) marking. The second system is marked *a tempo* and features several triplet figures in both the vocal line and the piano accompaniment. The third system continues the piano accompaniment with more triplet patterns. The fourth system concludes the piece with a 6/4 time signature.

f

Ой Дніп_ ре мій, Дніпре, ши-ро-кий та ду-жий! Ба-га-то ти, бать-ку,

f

у мо-ре но-сив козаць-ко-ї кро- ві; ще по-не-сеш, дру- же!

risoluto

Чер-вонив ти си-не, та не на-по-їв;

p

f

а сю ніч у_п'еш_ся. Пекель_не_е свя_то по всій Укра_ї_ні

poco cresc.

сю ніч за_ре_ве; по_те_че ба_га_то, ба_га_то-ба_га_то

poco cresc.

шля_хет_сько_ї кро_ві. Ко_зак о_жи_ве;

ff *Mosso*

о - жи - вуть геть - ма - ни

f *pomposo*

в зо - ло - тім жу - па - ні; про - ки - неть - ся до - ля,

poco meno mosso, marziale

ко - зак за - спі - ва: «Ні жи - да, ні ля - ха, ні жи - да, ні ля - ха»,

poco meno mosso, marziale

а в степах У-край-ни — дай то Бо-же ми- лий — бли-сне бу-ла-ва!

The first system consists of a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower staff. The vocal line has a treble clef and a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The piano accompaniment has a bass clef and the same key signature. The lyrics are written below the vocal line.

sf *sub. mf*

The second system shows the piano accompaniment. The upper staff has a treble clef and the lower staff has a bass clef, both in the key of three sharps. The music features a series of chords and moving lines. The dynamic marking *sf* *sub. mf* is present.

f e più energico sempre acceler.

The third system continues the piano accompaniment. The upper staff has a treble clef and the lower staff has a bass clef. The music is marked *f* and includes the instruction "e più energico sempre acceler." (and more energetic, always accelerating). There are several triplet markings (3) in both staves.

Allegro

sf *sf* *ff*

The fourth system is marked **Allegro**. The upper staff has a treble clef and the lower staff has a bass clef. The music is marked *sf*, *sf*, and *ff*. It features a complex rhythmic pattern with many triplet markings (3) and a final measure with a fermata.

ОЙ, ЧОГО ТИ ПОЧОРНИЛО

Музика М. Лисенка

Andante grave *ben pronunziato*

f *mf* *rit.*

ff *p* *dolce* *dim.* *p rit.*

f *a tempo*

Ой чо_го ти по_чор_ні_ло, зе_ле_не_є по_ле?

mf a tempo

f patetico *largamente* *dim.*

-По_ чор_ ні_ ло я од кро_ ві за воль_ ну_ ю во_ лю.

f *largamente* *dim.* *p sempre*

p tranquillo

Круг міс_ теч_ ка Бе_ ре_ стеч_ ка на чо_ ти_ ри

poco cresc.

ми_ лі ме_ не слав_ ні за_ по_ рож_ ці сво_ їм тру_ пом вкри_ ли.

p *poco cresc.*

mp commodo *poco cresc.*

Та ще ме не гай во ро ни у кри ли з пів но чі...

p *poco cresc.*

ff energico molto *espressivo dolente* *dim.* *p*

Клю ють о чі ко заць кі ї, а тру пу не хо чуть.

ff *dim.*

tranquillo doloroso *p*

По чор ні ло я, зе ле не, та за ва шу

p

poco rit. **pp**

во_ лю... Я знов бу_ ду зе_ ле_ ні_ ти, а ви вже ні_

poco rit. **pp**

p *poco rit.* *a tempo*

_ ко _ ли не вер_ не _ те _ ся на во _ лю,

p *poco rit.* **mp** *a tempo*

p *con abbandono*

не вер_ не _ те _ ся на во _ лю,

p

бу-де-те о-ра-ти ме-не сти-ха та, о-рю-чи,

до-лю про-кли-на-ти.

cresc. molto

ff

cresc. molto

poco cresc.

sub. p

ff

ПОНАД ПОЛЕМ ІДЕ
Косар. Із циклу «В казематі»

Баритон

Alla marcia funebre

mf lugubre

Понад по_лем іде, не по_ко_си кладе,

не по_ко_си кладе — го_ри. Стог_не земля, стогне мо_ре,

стог_не та гу_де!

mf

sf sf

mp *f*

Ко-са-ря у-но-чі зу-стрі-ча-ють си-чі. Тне косар, не спо-чи-

p *mf*

f

-ва- є й ні на ко-го не вважа-є, хоч і не про-

mf

f

- си. Не благай, не про-си,

f *sf* *sf* *f*

не кле_па_ є ко_си. Чи то при_ го_ род, чи го_ род,

мов брит_во_ю, ста_рий го_ лить у_се, що да_

- си.

Му_ жи_ ка, й шин_ ка_ ря,

ff

mf

mp

p

й си _ ро _ ту - коб _ за _ ря.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in a bass clef with a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The lyrics are "й си _ ро _ ту - коб _ за _ ря." The middle staff is the right-hand piano accompaniment in a treble clef, featuring a continuous eighth-note arpeggiated pattern. The bottom staff is the left-hand piano accompaniment in a bass clef, providing harmonic support with chords and single notes.

При - спі - ву - є ста - рий,

The second system continues the musical score with three staves. The vocal line (top staff) has the lyrics "При - спі - ву - є ста - рий,". The piano accompaniment (middle and bottom staves) maintains the arpeggiated texture in the right hand and harmonic accompaniment in the left hand.

ко - сить,

The third system consists of three staves. The vocal line (top staff) has the lyrics "ко - сить,". The piano accompaniment (middle and bottom staves) continues with the same musical texture.

кла - де

The fourth system consists of three staves. The vocal line (top staff) has the lyrics "кла - де". The piano accompaniment (middle and bottom staves) concludes the piece with the same arpeggiated accompaniment.

го - ра - ми по - ко - си,

f

не ми - на й ца -

-ря.

p molto tranquillo

І ме - не не ми - не, на чу - жи - ні зот - не,

p molto tranquillo

poco cresc.

за ре-шот-ко-ю за-да-вить, хре-ста ні-хто,

poco cresc.

ні-хто не по-ста-вить. І не по-м'я-не.

РЕВЕ ТА СТОГНЕ ДНІПР ШИРОКИЙ
З балади «Причинна»

Баритон, бас

Sostenuto

Музична партитура для баритона/баса та фортепіано. Темп *Sostenuto*. Ключова мода: Bb . Метр: $\frac{3}{4}$.

Лірика:

Ре- ве та стог-не Дніпр ши-
 -ро- кий, сер- ди-тий ві-тер за- ви- ва, до-
 -до- лу вер-би гне ви- со- кі, го-ра- ми хви- лю пі-дій-

Музичні позначення: *f*, *mf*, *mf*.

- ма. І блід-ний мі- сяць на ту.

по- ру із хма-ри де- де ви-гля- дав, не- на- че

чо- вен в си- нім мо- рі то ви- ри-

- нав, то по- то- пав.

p

p

poco cresc.

poco cresc.

f

f

p

mp

Ще тре_ті пів_ ні не спі_

mp

cresc. *soffocando*

_ ва _ ли, ні_хто ні_ де не го_мо_ нів, си_чі в га_ю пе_ре_кли_

cresc.

f a piacere *rall.*

_ ка _ лись, та я_сен раз у раз скри_пів.

f colla voce *dim. e rall.* *pp*

СТОЇТЬ В СЕЛІ СУБОТОВІ

З містерії «Великий льох»

Баритон

Moderato
lugubre

The musical score is written for Baritone. It begins with a piano introduction in 6/8 time, marked *Moderato lugubre* and *mf*. The piano part consists of two staves (treble and bass clef) with a key signature of three flats (B-flat major/D-flat minor). The vocal line is written in a single staff with a bass clef. The lyrics are in Ukrainian and are as follows:

Сто-їть в се-лі Су-бо-то-ві на го-рі ви-со-кій
до-мо-ви-на У-кра-ї-ни, ши-ро-ка, гли-бо-ка.

The score includes dynamic markings such as *mf* and *f*, and various musical notations including slurs, accents, and fermatas. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

О_ то церк_ ва Бог_ да_ но ва. Там_ то він мо_

- лив - ся, щоб мос_ каль доб_ ром і ли_ хом

з ко_ за_ ком ді_ лив - ся.

mf *f* *p* *mf* *f* *p* *rall. molto* *pp*

f a tempo

Мир ду-ші твоїй, Бога- не! Не так во-но ста- ло...

mf a tempo

Мо- ги- ли вже роз- ри- ва- ють та гро- шей шу- ка- ють,

льо- хи тво- ї роз- ко- пу- ють та те- бе ж і ла- ють.

rall. molto

Adagio

Що й за труди не на-ходять! О- так- то, Бог- да- не!

p

rall. molto

За те ж то бі й дя ка. Цер ков до мо ви ну не ма ко му

по ла го дить! На тій У кра ї ні, на тій са мій, що з то бо ю

espressivo

ля ха за да ви ла! О та ке то, Зи но ві ю,

О_лек_сі_їв дру_ же! Ти все од-дав при_я_те_лям, а їм і бай_ду_ же.

Moderato (poco tranquillo)

Ка_ жуть, ба_ чиш, що все - то те та_ ки й бу_ ло

на_ ше, що во_ ни тіль_ ки най_ ма_ ли

та - та - рам на па - шу та по - ля - кам...

Може, й справді! Нехай і так бу - де! Так сміють - ся ж

з У - кра - ї - ни сто - рон - ні - ї лю - ди!

Allegro

Не смій_ те_ ся, чу_ жі лю_ ди!

Цер_ ков- до_ мо_ ви_ на роз_ ва_ лить_ ся... І з-під не_ ї

вста_ не У_ кра_ ї_ на!

ТА НЕ ДАЙ, ГОСПОДИ, НІКОМУ

Музика М. Лисенка

Баритон, бас

Andante

f

*rall.**mf a tempo*

Та не дай, Гос - по - ди, ні - ко - му,

*p rall.**mf a tempo*

як ме - ні те - пер, ста - ро - му, у не - во - лі

про_па_да_ ти, мар_не лі_ та ко_ро_ та_ ти.

rall. *ten.* *rit.*

rall. *colla voce* *p* *rit.*

Ой пі_ду я степом_лу_ гом та роз_ва_жу сво_ю ту_ гу.

a tempo *f*

mf *a tempo*

Не йди, кажуть, з цієї ха_ ти не пус_ка_ють по_ гу_ ля_ ти,

p *mezza voce* *cresc.*

p *cresc.*

f *ten.*

не пус_ка_ють по_ гу_ля_ ти.

f *colla voce* *f*

rall.

dim. e rall. *p*

У НЕДІЛЮ ВРАНЦІ-РАНО

Дума. З поеми «Невольник»

Музика М. Лисенка

Poco moderato

Баритон

mf

In modo d'un recitativo, poco

dim.

moderato

mf

У не-ді-лю вранці-ра- но си-не мо-ре гра- ло,

то-ва-ри-ство ко-шо-во-го на ра-ді про-ха-ло:

«Бла-го-сло-ви, о-та-ма-не, бай-да ки слу-ска-ти»

та за Тен-дер по-гу-ля-ти, тур-ка по-шу-ка-ти».

f a tempo

Чай-ки, бай-да-ки спу-ска-ли,

гар-ма-та-ми риш-ту-ва-ли, з Дніпро-во-го гир-ла ши-ро-ко-го

ви-пли-ва-ли, се-ред но-чі тем-но-ї, на мо-рі си-ньо-му

dolente

за о-стровом Тен-де-ром по-то-па-ли, про-па-да-

- ли.

p

p *cresc.*

О-та-ма-на ку-рін-но-го, си-ро-ти Сте-па-на мо-ло-до-го

p *cresc.*

си_не море не вто_пи_ ло, а в турець_ку землю а_га_рянську

без кор_миг при_би_ ло.

То_ді си_ро_ту Сте_па_на,

f pesante *mf*

о - та - ма - на мо - ло - до - го тур - ки - я - ни - ча - ри ло -

- ви - ли, в кай - да - ни ку - ва - ли.

espressivo *rall.*

a tempo *f patetico*

Ой Спа - се наш Ме - жи - гор -

a tempo *f*

- ський, чу-до-твор-ний Спа-се, не до-пу-сти ме-не

впа-сти в тяж-ку-ю не-во-лю! Там кай-да-ни по три пу-да,

f sempre

о-та-ма-нам по чо-ти-ри, і сві-та Бо-жо-го не ба-чать, не зна-ють,

poco animando ed agitato

6

mf *poco sostenuto molto espressivo*

без спо-ві-ді вми-ра-ють, як со-ба-ки, зди-ха-

p *f* *poco sostenuto*

-ють.

ad libitum *marcato*

mf *tranquillo*

І зга-дав си-ро-та Сте-пан в не-во-лі

p *tranquillo* *pp*

poco cresc.

сво_ю да_ле_ ку У_кра_ї_ ну, не_рід_но_ го бать_ка

poco cresc.

і не_рід_ну се_стру Я_ ри_ ну.

molto espressivo

f

Пла_че_ри_да_є, до Бо_га ру_ки здій_ма_є, кай_да_ни ла_ма_є,

f

espressivo

у-ті-ка-є на во-лю-ну-ю во-лю...

ten.

colla voce

10 *sf* 6

mf Тур-ки-я-ни-ча-ри йо-го до-гна-ли,

mp 3

до стов_па в'я_за_ли, о_чі вий_ма_ли.

f 3

mf *sf*

3

3

3

Detailed description: This system contains a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on two staves. The vocal line is in a 2/4 time signature and features a melodic line with a triplet of eighth notes. The piano accompaniment consists of a treble and bass staff with a steady eighth-note accompaniment. Dynamics include *f* (forte) and *sf* (sforzando). There are three triplet markings over the vocal line.

14

ff

14

Detailed description: This system contains a piano accompaniment on two staves. The upper staff has a treble clef and the lower staff has a bass clef. Both staves feature a melodic line with a triplet of eighth notes. The dynamics include *ff* (fortissimo). There are two triplet markings over the melodic lines.

УЧІТЕСЯ, БРАТИ МОЇ

З послання «І мертвим, і живим,
і ненародженим землякам моїм...»

Музика М. Лисенка

Баритон

Andante moderato

mf

Andante con moto

mp espressivo e recitando

У_чі_те_ся, брати мо_ї, у_чі_тесь, чи_тай_те,

p

semplice

і чу_жо_му на_учай_тесь, й свого не цу_рай_тесь.

p

f *rall.* *mf a tempo*
 Бо хто ма-тір за-бу-ва-є, то-го Бог ка-ра-є, то-го ді-ти
f *rall.* *mf a tempo*
 цу-ра-ють-ся, в хату не пус-ка-ють. Чу-жі лю-ди про-га-ня-ють,
poco cresc. *f*
 і не-ма-є зло-му на всій зем-лі без-ко-неч-ній
poco cresc. *f*
 ве-се-ло-го до-му.

rit. *a tempo* *f*

Об-ні-мі-те ж,

rit. *a tempo* *f*

бра-ти мо-ї, най-мен-шо-го бра-та —

dim. *poco rall.*

не-хай ма-ти у-сміх-неть-ся, за-пла-ка-на

dim. *poco rall.*

Tranquillo come prima

mp recitando

ма-ти. Бла-го-словить ді-тей своїх твер-ди-ми ру-ка-ми

і ді_то_чок по_ці_лу_є воль_ни_ми у_ста_ми. І за_бу_

_ деть_ся срамотня дав_ня_я го_ди_на, і о_жи_ве добра сла_ва.

сла_ва У_кра_ї_ни, і світ яс_ний, не_ве_чер_ній

poco a poco cresc.

ти_хо за_сі_я_є... Об_ні_міть_ся ж, бра_ти мо_ї.

poco a poco cresc.

Largamente

Мо_лю вас, бла_га_ю! Об_ні_міть_ся ж,

Largamente

f *f >*

бра_ти мо_ї. Мо_лю вас, бла_га_ю!

f *f >*

ЩЕ ЯК БУЛИ МИ КОЗАКАМИ

З поезії «Полякам»

Музика М. Лисенка

Баритон

Andante spiritoso

First system of piano accompaniment. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The music begins with a forte (f) dynamic. The right hand features a series of chords and moving lines, while the left hand provides a steady bass line. There are several accents (v) and slurs throughout the piece.

rit.

a tempo *mf*

Second system of piano accompaniment. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The music continues from the first system. The right hand has a melodic line with a fermata over a measure containing a '6' (likely a fingering). The left hand continues with a bass line. Dynamics include *rit.* and *a tempo mf*. There are accents (v) and slurs.

Ще як бу -

- ли ми ко - за - ка - ми, а у - ні - ї не чуть бу - ло, о -

Third system of piano accompaniment. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The music continues from the second system. The right hand has a melodic line with a fermata over a measure. The left hand continues with a bass line. Dynamics include *rit.* and *a tempo mf*. There are accents (v) and slurs.

f *ten.*

- там - то ве - се - ло жи - лось! Бра - та - лись з воль - ни - ми ля -

colla voce

f *a piena voce*

- ха - ми, пи - ша - лись воль - ни - ми сте - па - ми, в са - дах ко - ха - ли - ся, цві -

f

- ли, не - на - че лі - ї, дів - ча - та. Пи - ша - ла - ся си - на - ми

ма_ ги, си_ на_ ми во_ ль_ ни_ ми...
 Рос_ ли, рос_ ли си_ ни і ве_ се_ ли_ ли ста_ рі_ ї
 скорб_ ні_ ї лі_ та... Аж по_ ки і_ ме_ нем Хри_ ста при_ йшли ксьон_
 _ дзи і за_ па_ ли_ ли наш ти_ хий рай. І роз_ ли_ ли ши_ ро_ ке

f *ff* *f* *ff* *mf* *poco cresc.* *dim.* *poco cresc.*

мо-ре слюз і кро-ві, а си-рот і-ме-нем Хри-сто-вим замор-ду-

- ва-ли, роз-п'я-ли... По-

- ник-ли го-ло-ви ко-за-чі, не-на-че стоп-та-на тра-

poco a poco dim.

- ва, У_крайна пла_ че, стог_не- пла_ че! За го_ло_ во_ ю го_ло_ ва до_

*poco a poco dim.**con agitazione*

_ до_ лу па_ да. Кат люту_ є, а ксьондз скаженим я_зи_ ком кричить: «Те

Maestoso*rit molto*

de_ um! а_ лі_ лу_ я!..»

rit. molto

ЄСТЬ НА СВІТІ ДОЛЯ

З поеми «Катерина»

Баритон

Adagio **Sostenuto**

mf *p*

Єсть на сві- ті до- ля,

poco cresc. *poco cresc.*

а хто і- і зна- є? Єсть на сві- ті во- ля, а хто і- і

ма- є? Єсть лю- ди на сві- ті — сріб- лом- зло- том

f *p* *mf*

f *espressivo*

ся_ ють, зда_еть_ся, па_ну_ють, а до_лі не зна_ють —

p *rall.* *mf* **Moderato**

ні до_лі, ні во_лі! З нудь_го_ю та з го_рем

p *rall.* *mp*

dim. e rall. *ten.*

жу_пан на_ді_ва_ють, з го_рем на_ді_ва_ють, а пла_ка_ти — со_ром.

dim. e rall.

f

Візьміть сріб_ ло_ зло_ то та будь_ те ба_ га_ ті,

mp

а я візь_ му сльо_ зи_ ли_ хо ви_ ли_ ва_ ти;

p

p

за_ топ_ лю не_ до_ лю дріб_ ни_ ми сльо_

p marcato

f

_ за _ ми, за_ топ_ чу не_ во_ лю

Largamente

f a piena voce

бо - си - ми но - га - ми! То - ді я ве - се - лий,

то - ді я ба - га - тий, як бу - де сер - день - ко по во - лі гу - ля - ти!

ІЗ-ЗА ГАЮ СОНЦЕ СХОДИТЬ

Andante cantabile

p

rit.

p

sempre legato

p

legato

Із - за га - ю сон - це схо - дить за гай і за -

хо - дить, по до - ли - ні у - ве - че - рі

con moto

ко - зак смут - ний хо - - дить. Хо - дить він го -

poco cresc.

ди - - - ну, хо - дить він і дру - - - гу,

poco rit. *poco dim.*

не ви - хо - дить чор - но-бри - ва із тем - но - го

a tempo

лу - гу. Не ви-хо-дить зрад-ли - ва-я...

mf **Piu mosso**

А з я - - ру та

poco cresc.

poco cresc. *mf*

poco cresc. ed accel.

лі - - - су з со - ба - ка - ми та пса -

poco cresc. ed accel.

ря - ми і - де пан гульт - ві - са...

f

Allegro con brio

mf

poco rit.
poco dim.

Poco meno mosso
p

Цькують йо - го со - ба - ками, кру - тять

poco sosten. *p*

на - зад ру - - - ки, і зав - да - ють ко - за - ко - ві смер -

legato *rit. p sempre legato*

molto rit.

тель - но - ї му - - - ки...

a tempo *p* *poco rit.*

molto rit.

p

У льох його мо-ло-до-го

dim. *a tempo*

p

той пан за-ми-ка-є, а дів-чи-ну

p

rit.

пок-рит-ко-ю по сві-ту пу-ска-є...

rit. *p* *rit.*

МИНАЮТЬ ДНІ

Lento *mf*

Ми-на-ють дні, ми-на-ють но-чі, ми-на-є лі-то; ше-лес-

mf

- тить по-жов-кле лис-тя; гас-нуть о-чі, за-сну-ли

rit. poco a poco più mosso ed agitato

ду-ми, сер-це спить, і все за-сну-ло і не

rit.

poco cresc. *f*

зна - ю, чи я жи - ву, чи до - жи - ва - ю, чи так по

сві - ту во - ло - чусь, бо вже не пла - чу, не смі - юсь,

бо вже не пла - чу, не смі - юсь, вже не

пла - - чу, не смі - юсь...

Lento
mf

Ми - на - ють дні, ми - на - ють но - чі, за - сну - ли

rit. *p* *mf* *a tempo* *p*

ду - ми, сер - це спить, сер - - - це спить...

A musical score for piano and bass. The score is written in a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and a common time signature. It consists of three staves: a bass staff at the top, a treble staff in the middle, and a bass staff at the bottom. The top bass staff contains a few notes. The middle treble staff features a melodic line with eighth notes and rests, marked with accents (>) and a *rit.* (ritardando) marking. The bottom bass staff provides harmonic support with chords and single notes. The score concludes with a double bar line.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Навчальний посібник «Вокальні твори українських композиторів на вірші Т.Г. Шевченка» розрахований на студентів-вокалістів з добре розвинутими вокально-технічними даними, які готові поєднати ці навички з художньо-виконавським рівнем та музичною емоційною сферою.

Виконуючи ці вокальні твори співакові необхідно глибоко вникати в текст, декламувати його в думці і вголос, замислюючись над його ідейним змістом, підтекстом, прагнути немов «побачити» у своїй уяві все те, що в ньому закладене. Слід пам'ятати, що основою виразного співу є не лише чітко сказане слово, але й зв'язок слова з мелодичною лінією, зв'язок слова й музики. Виконуючи ці вокальні твори, необхідно, визначивши ладотональність і з'ясувавши особливості ритму, мелодії, знайти моменти його кульмінацій, особливості гармонії, знати форму й характер твору.

Огні горять. Музика І. Воробкевича, вільна обробка О. Карпатського – форма твору наскрізна. Співати романс у помірному темпі, звертаючи увагу на ладотональні зміни, зміну темпу, речитативні та кульмінаційні моменти, високу теситуру, чітке фразування.

Минають дні. Музика М. Лисенка – романс наскрізної форми, співати з палкою пристрасстю, стежачи за зміною тональності в окремих місцях. Кульмінацію «...а коли ні...» співати дуже схвильовано, виразно, не форсуючи високі ноти, на опертому диханні у високій вокальній позиції. Підкреслити гнівно «...то дай злої, злої!», виконуючи сумно з роздумом над тяжкою долею героя.

Балада Гната з опери «Назар Стодоля». Музика К. Данькевича – оперна арія, лірична за характером, наповнена прихованим драматизмом, що вимагає від співака внутрішньої зібраності. Формувати звуки у високій резонаторній позиції на добре опертому диханні, уникаючи «під'їздів» до звука, зберігаючи точний темп і ритм. Виконавцю слід звернути увагу на початок твору: не драматизувати, а вести мелодію наспівно, м'яко, плавно. У кульмінаційній частині «...що не дав...» співати героїчно, не форсуючи фа# та не вигукуючи.

Буває іноді старий. Музика М. Лисенка – двочастинна форма твору побудована на ладотональній зміні частин. Романс написаний у теситурі, що сприяє розвитку високої позиції звука та вимагає від співака постійного м'язевого напруження дихального апарату. Зробити змістовний акцент на фразі «...що ж се зробилося з старим...», співаючи повним звуком, душевно, вільно та наспівно, намагаючись добитися широкої кантилени.

Гей, розлилось тєє горе. Музика І. Фіцаловича – форма твору двочастинна. Романс виконувати з піднесенням у патріотичному характері, вдумуючись у поетичний зміст твору. Декламувати на словах «...міцний та не вічний той сон...», співати більш речитативно. Фразу «...пробудяться люди...» підкреслити емоційно та гнівно. Глибоке дихання перед закінченням твору.

Гетьмани, гетьмани. Свято в Чигирині. З поеми «Гайдамаки». Музика М. Лисенка – побудова твору тричастинна з розгорнутим закінченням. Романс близький за своїми ознаками до арії-роздуму. Співати піднесено, зосереджено, драматично з величавою поважністю. Стежити за ритмічною пульсацією, мелізмами – форшлагами та мордентами. Звернути увагу на типово думні мелодико-речитативні звороти. Виконувати вокальний твір з почуттям суму за втраченою козацькою славою. Романс розрахований на великий діапазон голосу співака, особливо у верхній його частині. Можна транспонувати на півтона вниз.

Давно те минуло. Музика А. Кос-Анатольського – тричастинна форма з контрастуючими ладотональними побудовами. Вокальний твір, у якому оспівується славне минуле гайдамаків та козаків, зберігає пам'ять про них та передає її наступним поколінням. Виконувати стримано, наспівно в характері думи-розповіді. У середній частині *rosso animato* звернути увагу на пунктирний ритм, відтворюючи елемент маршу.

Доле моя, доле. Пісня сіроми. З поезії «У неділю не гуляла...» Музика М. Лисенка – побудова твору двочастинна. Співакові слід виконувати цей твір, використовуючи мелізматичний розспів,

зв'язно, кантиленно, не акцентуючи, без поштовхів. Останні чотири такти твору, кульмінацію, співати стримано, широко, чітко підкреслюючи та наголошуючи змістові місця.

Доля. Музика М. Лисенка – форма твору наскрізна. Романс написаний для високого баса, оспівує гірку долю кріпака, який, роздумуючи над своїм становищем, не впадає у відчай, а вірить у своє майбутнє. Співакові треба чітко виконувати ремарки композитора відносно агогіки й характеру твору. Останню частину солоспіву «*Ходімо ж, долецько моя!*» співати у швидкому темпі, сміливо, піднесено, зібрано, не форсуючи високі ноти. Рівномірно розподіляти дихання, м'яко атакувати звук. Фа першої октави в кульмінації «...слава...» на *ff* повинно прозвучати емоційно, піднесено.

Дума. «Ой, по горі ромен цвіте». Музика Г. Майбороди – тричастинна форма з репризою. Співати вокальний твір широко, розспівано, зібраним й округлим звуком. Звуковедення гнучке і плавне. Слід звернути увагу на динамічні контрасти та тріольний рух. У нижній теситурі думи співати м'яко, не напружено. Виконувати думу за текстом речитативно, не декламуючи.

Мені однаково. Із циклу «В казематі». Музика М. Лисенка – форма твору наскрізна. Солоспів потрібно виконувати стримано з внутрішнім жалем. На початку твору ноти мі та фа# першої октави співати м'яко, позиційно стійко, зберігаючи природне тембральне забарвлення голосу. Кульмінацію твору «...як Україну злії люди...» співати з боєм, схвильовано, рішуче із чіткою дикцією.

Молітьесь, братія, молітьесь! Свято в Чигирині. З поеми «Гайдамаки». Музика М. Лисенка – побудова твору складна тричастинна з багатьма ладовими відхиленнями. Початок романсу-поєми співати помірно, благоговійно, поступово підсилюючи звучання, пунктирний ритм не виділяти. «Нема! Нема! Живого й мертвого спалили» – рішуче, гнівно. Технічно трудний розспів «...гори...» виконувати довільно, повною силою звучання голосу. Заклучну частину солоспіву виконувати піднесено, величаво, в темпі маршу. Кульмінаційний момент «Тяжко жити!...» співати емоційно важко, ніби «задихаючись» – *soffocando*.

Над Дніпровою сагою. Музика Ю. Ковалю – пісня куплетної форми з красивою, наспівною, ліричною мелодією. Вокальний твір формує в співака гнучке та плавне голосоведення. Невеликий діапазон, середня теситура зручні для розвитку кантилени, *legato*. Співати рівним і красивим звуком, добиваючись злиття мелодії і слова, природної фонації та плавного переходу на кванто-квінтових інтервалах.

Не женися на багатій. Музика М. Лисенка – побудова твору двочастинна з розгорнутою другою частиною. Романс багатий на мелізми – форшлагги, тріолі, квартолі, що вимагає від співака легкості голосоведення та наспівності. Твір потрібно виконувати чітко та ритмічно. Зліговані шістнадцяті та широкі інтервали співати зв'язно. Не зважаючи на емоційно-поривчастий характер вокальної партії, співати стримано, не форсуючи. Добиватися повноти голосового звучання правильно сформованим, яскравим звуком, що будується на раціональному видиху.

Неначе степом чумаки. Музика Д. Клебанова – твір двочастинної форми з репризою. Романс виконувати повільно, протяжно, звертаючи увагу на цілісність звучання низхідних і висхідних інтервальних стрибків, особливо септими та октави. Вокальний твір написаний у зручній співочій теситурі, що зміцнює середню частину діапазону та згладжує регістри.

Огні горять. Музика М. Лисенка – вокальний твір двочастинної форми, який побудований на ладотональних змінах. На початку романсу композитор дає ремарку – *alla polacca*, тобто в характері полонезу, що вимагає співати вокальний твір піднесено, бравурно, величаво, в танцювальному метроритмі. Інтервали, форшлагги й зліговані шістнадцяті співати зв'язно, чітко та ритмічно. Кінцівку твору виконувати сумно, тужливо.

Ой, вигострю товариша. Музика М. Лисенка – пісня куплетно-варіаційної форми, в якій герой прагне соціальної справедливості, написана у високій теситурі, що вимагає від співака виконувати твір розспівано в розповідному характері, м'яко, без різкої атаки верхніх звуків. Вокаліст повинен

прагнути до «смичкового» звучання голосу – плавно переводити один звук у другий, підтримуючи їх міцним опертим диханням.

Ой, Дніпре, мій, Дніпре. Спів Яреми. З поеми «Гайдамаки». Музика М. Лисенка – розгорнутий монолог у формі оперної арії. Співати повільно, широко, важко. Звернути увагу на висхідні октавні стрибки та внутрітактові синкопи, виконуючи їх підкреслено, рішуче. Вокальний твір вимагає від співака великої внутрішньої зібраності. Формувати всі звуки у високій резонаторній позиції, на добре опертому диханні. Співати м'яко, без «під'їздів», повним голосом. Кульмінацію «*Ні жиди, ні ляха...*» виконувати в темпі маршу, стримано.

Ой, чого ти почорніло. Музика М. Лисенка – романс тричастинної побудови з ладовими відхиленнями в середній частині. Співати виразно, важко, із жалем і болем, на опертому диханні, емоційно, у високій позиції звука. Початок вокального твору співати у вигляді діалогу, м'яко, не форсуючи, чіткою атакою звука. Далі в розповідному характері. «*...Ключуть очі козацькіі...*» співати енергійно та експресивно. У цьому творі не слід «рвати» фрази, тому дихання брати тільки в паузах.

Понад полем іде. Косар. Із циклу «В казематі». Музика М. Лисенка – твір куплетно-варіаційної форми. Композитор указує на те, що романс виконується в темпі похоронного маршу. Пунктирний ритм треба співати сумно, похмуро, тонко передаючи схвильованість живої мови. Виконання твору вимагає від співака різносторонньої яскравої інтонаційної виразності. Співати наспівно, стримано, округленим звуком, не доводячи до мелодрамагизму. Кульмінацію твору «*...мов бритвою старий голить...*» виконувати дуже голосно, потужно, акцентуючи кожний склад.

Рече та стогне Дніпр широкий. З балади «Причинна». Музика М. Лисенка – пісня тричастинної форми написана в середній теситурі, наростаючий і спадаючий динамічний малюнок мелодії корисний для розвитку в співака широкої кантилени та дихання. Співати вокальний твір величаво, стримано, широко й поважно, повним голосом. Звуковедення м'яке й плавне. В третьому куплеті співати, зберігаючи густе басове тембральне забарвлення звука. Кінцівку солоспіву виконувати ритмічно доволіно.

Стоїть в селі Суботові. З містерії «Великий льох». Музика М. Лисенка – солоспів наближений до оперної арії-монологу тричастинної форми, де частини різняться між собою тональними змінами. Виконувати сумно, в помірному темпі. Вокалістові слід звернути увагу на метроритмічні труднощі – синкопи та пунктирний ритм. Зміну тональності в середній частині твору не варто виділяти із загального контексту, тому змістову кульмінацію «*...о так то, Богдане!*» співати дуже повільно, протяжно, акцентуючи кожний склад. Повернення до мінорного ладу виконувати тихіше, впівголоса. *Coda* – жваво, стрімко, рішуче, поступово посилюючи голосове звучання.

Та не дай, Господи, нікому. Музика М. Лисенка – вокальний твір наскрізної форми має елементи думи з внутрішніми переживаннями героя. Співати *legato*, без поштовхів. У першій та останній частині думи висока теситура, що вимагає від виконавця широкого двохоктавного діапазону та співу у високій резонаторній позиції на міцно опертому диханні.

У неділю вранці-рано. Дума. З поеми «Невольник». Музика М. Лисенка – розгорнута дума куплетно-варіаційної форми. Співати дуже речитативно, доволіно, уникаючи декламації, в кобзарсько-бандурному стилі. Тріольні побудови бажано співати ширше. Гнучке й плавне голосоведення в місцях мелізматичних ходів – злігованих шістнадцятих і мордентів. Думу потрібно співати виразною вимовою тексту та добре організованим диханням.

Учітєся, брати мої. З послання «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм» Музика М. Лисенка – форма твору складна двочастинна. Вокальна лінія романсу виразна, написана у високій теситурі, тому треба співати весь твір у високій вокальній позиції на опертому диханні. *Coda* дещо ширше, *legato*, повним голосом. Мелізматичні звороти не акцентувати й не виштовхувати. Плавно вести мелодичну лінію.

Ще як були ми козаками. З поезії «Полякам». Музика М. Лисенка – вокальна поема тричастинної форми написана у високій теситурі, що вимагає від вокаліста постійного м'язового напруження дихального апарату та повноти звучання. Співати стримано, душевно, у високій позиції звука, міцно опертим диханням, повним голосом. Технічно важкі місця «...в садах кохалися...» та висхідний октавний хід «...а сирот іменем Хрестовим...» потребують від співака активності та зібраності. На закінчення солоспіву фразу «...*Te deum! алілуя!*...» співати піднесено, урочисто, благоговійно.

Єсть на світі доля. З поеми «Катерина». Музика М. Лисенка – вокальний твір двочастинної побудови з ладовою зміною в однойменну тональність на закінчення. Потрібно співати стримано, повільно. Співакові слід добиватися гнучкого та плавного звуковедення. Динамічна лінія хвилеподібна, контрастна. Високі ноти співати без голосового напруження. Закінчення вирізняється зміною тональності. Його потрібно виконувати широко, повним голосом «*a piena voce*».

Із-за гаю сонце сходить. Музика Я. Степового – твір тричастинної форми з репризою. Співати в розповідному характері, ходюю, наспівно, змальовуючи тяжку картину свавілля кріпосного права. Дуже зв'язно, широко, емоційно напружено, з болем та жалем. Фразу «...*та псарями іде пан гульвіса...*» співати зібрано, без «під'їздів» у високій позиції звука. У другій частині твору композитор дещо сповільнює темп, що дає можливість співакові більш емоційно відтворити мовою голосу страждання та муки героя.

Минають дні. Музика С. Рудича – вокальний твір двочастинної форми з репризним закінченням, написаний у зручній теситурі для співака. Співати повільно, *legato*. З подальшим розвитком вокальної лінії нарощувати силу звучання та м'язову напругу дихального апарату. Не затискати гортань при поступовому переході з *piano* на *forte* і, навпаки, на *piano* в кінці романсу.

<i>Від</i>	3
<i>упорядників</i>	4
<i>Володимир Качкан. Талант із Божого</i>	7
<i>крила</i>	15
<i>Огні горять. Музика І.</i>	22
<i>Воробкевича</i>	29
<i>Минають дні. Музика М.</i>	34
<i>Лисенка</i>	37
<i>Балада Гната з опери «Назар Стодоля». Музика К.</i>	44
<i>Данькевича</i>	48
<i>Буває іноді старий. Музика М.</i>	51
<i>Лисенка</i>	56
<i>Гей, розлилось тее горе. Музика І.</i>	60
<i>Фіцаловича</i>	65
<i>Гетьмани, гетьмани! Музика М.</i>	77
<i>Лисенка</i>	80
<i>Давно те минуло. Музика А. Кос-</i>	83
<i>Анатольського</i>	86
<i>Доле моя, доле. Музика М.</i>	90
<i>Лисенка</i>	94
<i>Доля. Музика М.</i>	99
<i>Лисенка</i>	104
<i>Дума («Ой, по горі ромен цвіте»). Музика Г.</i>	110
<i>Майбороди</i>	113
<i>Мені однаково. Музика М.</i>	120
<i>Лисенка</i>	123
<i>Моліться, братія, моліться! Музика М.</i>	134
<i>Лисенка</i>	139
<i>Над Дніпровою сагою. Музика Ю.</i>	144
<i>Ковалю</i>	148
<i>Не женися на багатій. Музика М.</i>	153
<i>Лисенка</i>	157
<i>Неначе степом чумаки. Музика Д.</i>	
<i>Клебанова</i>	
<i>Огні горять. Музика М.</i>	
<i>Лисенка</i>	
<i>Ой, виострю товариша. Музика М.</i>	
<i>Лисенка</i>	
<i>Ой, Дніпре, мій Дніпре! Музика М.</i>	
<i>Лисенка</i>	
<i>Ой, чого ти почорніло. Музика М.</i>	
<i>Лисенка</i>	
<i>Понад полем іде. Косар. Музика М.</i>	
<i>Лисенка</i>	
<i>Реве та стогне Дніпр широкий. Музика М.</i>	

Лисенка.....
Стоїть в селі Суботові. Музика М.
Лисенка.....
Та не дай, Господи, нікому. Музика М.
Лисенка.....
У неділю вранці-рано. Музика М.
Лисенка.....
Учіться, брати мої. Музика М.
Лисенка.....
Ще як були ми козаками. Музика М.
Лисенка.....
Єсть на світі доля. Музика М.
Лисенка.....
Із-за гаю сонце сходить. Музика Я.
Степового.....
Минають дні. Музика С.
Рудича.....
Методичні
рекомендації.....

Навчальне видання

**ВОКАЛЬНІ ТВОРИ
УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
НА ВІРШІ
ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА
з репертуару народного артиста України
ВОЛОДИМИРА ПІРУСА
(Бас - Баритон)**

Навчальний посібник

**Упорядники: ПІРУС Володимир Степанович
ПІРУС Владислав Володимирович**

Головний редактор *В.М. Головчак*
Коректор *Н.С. Гриців*

Комп'ютерна верстка *В.Д. Яремко*

Підп. до друку 14.01.2015. Формат 60x84/16. Папір офсет.
Гарнітура "Book Antiqua". Ум. друк. арк. 18,8.
Тираж 100 пр. Зам. № 57.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
76018, м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери, 1
Тел. 75-13-08, e-mail: vdvcit@pu.if.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2718 від 12.12.2006

ISBN 978-966-640-394-3